

MOTKULTUR FAGLIG SNAKKA

Økologisk: En salderingspost i norsk jordbrukspolitik?

Mens nabolandene satser på økologisk jordbruk, forblir norsk økomat en salderingspost. Er politikerne redde for grønne muligheter?

Torbjørn Tufte og Anne Austrem Bunger, Agri Analyse

Etter avviklingen av målet om 15 prosent økologisk jordbruksareal i 2018, har økologisk grøntproduksjon sakkert akterut i tilskuddssystemet under jordbruksavtalene – både sett opp mot den samlede budsjetrammen og sammenlignet med utviklingen innenfor andre tilskuddsordninger.

DETTE ER en av mange utfordringer for norsk økologisk grøntproduksjon, belyst i rapporten «Sårbarhet for økologisk grøntproduksjoner i Norge – Diffuse politiske mål, passiv politikk og mangelfulle tiltak», finansiert med midler fra Landbruksdirektoratet.

FORMÅLET VAR å kartlegge og drøfte hva og hvordan det kan legges bedre til rette for å opprettholde og øke produksjonen av økologiske frukt, bær og grønnsaker i Norge. Rapporten identifiserer fire store flaskehalser som gjør økologisk grøntproduksjon sårbar.

DISSE ER:

- økologisk driftssystem er tids- og arbeidskrevende
- tilskudd for økologisk drift underkompenserer for strengere krav og arbeidsintensitet
- markedet og avsetningen er ustabil og lite forutsigbar
- den økologiske jordbrukspolitikken og satsingen er mangelfull

I NORGE er økologisk jordbruk tildelt rollen som «spydspiss» i arbeidet for å gjøre norsk jordbruk mer miljøvennlig og bærekraftig, først og fremst gjennom å inspirere konvensjonell drift

Det bør innføres konkrete mål for å fremme økologiske driftssystemer, skriver Anne Austrem Bunger og Torbjørn Tufte fra Agri Analyse.

FOTO: MOSTPHOTOS

til å lære av det økologiske driftssystemet.

DET POLITISKE målet i den norske økologiske strategien kan oppsummeres med: «mål er å stimulere til økologisk produksjon som er etterspurt i markedet».

DET ER derimot uklart hvem, hva og hvordan «markedet» definerer etterspørselen, da det er få indikatorer på hva tilbud/utbudet er, og hva det skal/bør være. Det er lite datagrunnlag og statistikk på hvor stort det økologiske markedet egentlig er.

DET ER dermed matindustri, grossister og dagligvare som ender opp med å definere hva etterspørselen etter økologiske varer er.

DETTE SKJER uten at det er noe krav eller mål om at økologiske varer skal tilbys forbrukere, storkjøkken, restauranter eller andre.

DETTE ER et eksempel på hvordan den norske jordbrukspolitikken og den økologiske strategien er diffus og lite etterprøvbare sammenlignet med hvordan EU, Danmark og Sverige håndterer økologisk jordbruk. Når konkrete politiske mål er uklare og mangelfulle, betyr det også at det er få signal i jord-

brukspolitikken for hvilken utvikling en ønsker.

MENS ROLLEN til økologisk jordbruk i Norge er avgrenset til en spydspissfunksjon, står økologisk jordbrukspolitikken langt høyere på den politiske agendaen i EU, Sverige og Danmark. Her blir økologisk jordbruk håndtert og fremmet som et viktig bidrag for å utvikle mer bærekraftig jordbruksproduksjon fremover i møte med akselererende globale miljø- og klimautfordringer.

Når konkrete politiske mål er uklare og mangelfulle, betyr det også at det er få signal i jordbrukspolitikken for hvilken utvikling en ønsker.

DETTE ER fulgt opp med konkrete arealmål, som 25 prosent økologisk jordbruksareal i EU innen 2030, Sverige har mål om 30 prosent, mens Danmark styrer mot 21 prosent. For å realisere målene støttes det opp med politiske og økonomiske tiltak, og offentlige innkjøpsordninger for økologiske jordbruksvarer

brukes aktivt for å stimulere etterspørselen.

ET MER håndfast eksempel på svak politisk prioritering av økologisk jordbruk i Norge er utviklingen for det økologiske tilskuddet etter 2018. Det er tydelige tegn på at økologisk grøntproduksjon har sakkert akterut i tilskuddssystemet. Det har skjedd til tross for at tilskudd til økologisk jordbruk utgjør en liten del av budsjetrammen (0,6 prosent i 2024).

I PERIODEN 2018–2024, som er brukt i analysen, har rammen på jordbruksavtalen økt med 59 prosent, mens det økologiske tilskuddet har økt med 29 prosent.

SAMMENLIGNER MAN økningen for det økologiske arealtilskuddet med andre tilskuddsordninger, har for eksempel areal- og kulturlandskapstilskuddet økt med 76 prosent, distriktstilskudd grønt med 157 prosent og husdyrtilskuddet med 79 prosent i perioden.

FOR Å endre status fra salderingspost til investeringspost, der økologisk jordbruk blir et politisk satsingsområde, foreslås flere tiltak. Det bør innføres konkrete mål og en mer aktiv politikk for å fremme økologiske driftssystemer. Det å gjeninnføre et ambisiøst arealmål

for økologisk jordbruk, samt å etablere forpliktende offentlige innkjøpsordninger med mål for markedsandel, kan styrke den økologiske produksjonen betydelig.

VIDERE BØR økologiske driftssystem anerkjennes politisk som satsingsområde for å fremme mer bærekraftig jordbruksproduksjon, tilsvarende den rollen økologisk har på den politiske agendaen i EU og våre naboland.

ET ANNET tiltak er å innføre gratis sertifisering og bruk av øko-merket for produsenter, etter dansk modell.

VIDERE ANSER vi det som avgjørende å styrke økologisk jordbruk gjennom tilskuddssystemet, først og fremst gjennom en betydelig styrking av det økologiske arealtilskuddet.

DET Å supplere med et pristilskudd til økologisk grønt kan være hensiktsmessig og målrettet. Fortrinnsvis kan dette være pristilskudd for fersk vare til konsum, men en kan også vurdere et industritillegg til frukt og bær. Industritillegg kan styrke posisjonen til økologiske råvarer innen produktporteføljer som jus, sider og syltetøy.